

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi

The Journal of Information and Documentation Studies

Sayı/Number: 9, Sayfa/Pages: 26-51, İstanbul, Kış/Winter 2018

Basılı Nüsha ISSN: 1307-6655

Elektronik Nüsha ISSN: 2148-8975

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

Job Satisfaction Studies in the Information and Records Management Literature

Mehlika KARAGÖZOĞLU-ASLIYÜKSEK

Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

mehlikakaragozolu@marmara.edu.tr

Alındığı tarih: 20.08.2018; Kabul tarihi: 20.09.2018

Öz

Bu çalışmanın amacı, Bilgi ve Belge Yönetimi ulusal literatüründeki iş doyumunu araştırmalarının incelenmesidir. Çalışmada, iş doyumunu kavramına yönelik tarihsel bir değerlendirme yapılmış ve detaylı bir literatür analizine yer verilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi Bilimi kapsamında hazırlanan iş doyumunu konulu makale, bildiri, kitap, kitap bölümü, rapor ve lisansüstü tezler, yayın türü, yayın yılı, amaç, incelenen gruplar ve kapsam, araştırma yöntemi ve kullanılan teknikler, araştırmacının özellikleri, bakış açısı ve konuya yaklaşımı gibi farklı açılardan analiz edilmiştir. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı araştırmanın sonucunda literatürdeki ulusal iş doyumunu çalışmalarının 1989 yılında başladığı, 2017 yılına kadar en az bir en fazla altı yıl aralıklarla çalışıldığı saptanmıştır. Çalışmaların nitelikçe iyi düzeyde, nicelik açısından ise oldukça yetersiz olduğu ve araştırmaların büyük çoğunluğunun üniversite kütüphanesi çalışanları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İş doyumunu, Bilgi ve Belge Yönetimi literatürü, literatür incelemesi, içerik analizi, Türkiye.

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

Abstract

The purpose of this study is to investigate job satisfaction studies in the national Information and Records Management literature. The study involved a historical discussion on the concept of job satisfaction and included a detailed literature review. In this context, articles, notifications, books, book sections, reports and postgraduate dissertations prepared in Turkey in the scope of the science of Information and Records Management were analyzed from different perspectives in terms of type of publication, year of publication, objective, studied samples and scope, research methods and techniques employed, characteristics of the researcher, their point of view and their approach on the subject. As a result of the study where the method of content analysis was used, it was determined that the job satisfaction studies in the national literature started in the year 1989, and this topic was studied in intervals of a minimum of one year and a maximum of six years. It was seen that studies are very low in quantity and high in quality and most of these studies focused on the employees of university libraries.

Keywords: Job satisfaction, Information and Records Management literature, literature review, content analysis, Turkey.

Giriş

İş doyumunu, akademinin birçok alanında çalışılan önemli ve kapsamlı bir konudur. Çalışanların işlerindeki konum ve durumlarına karşı verdikleri duygusal tepkiyi yahut memnuniyet düzeyini ifade eden iş doyumunu kavramının yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, hizmet süresi, eğitim ve toplumsal sınıf gibi demografik özelliklerden; örgütsel destek, ücret ve iş arkadaşları gibi kurumsal unsurlardan etkilendiği bilinmektedir. İş doyumunu, çalışanın iş yerindeki motivasyonunu, üretkenliğini ve verimliliğini etkilemektedir. Bu durum, gündeme geldiği ilk günden bu yana konunun önemini korunmasını sağlamış ve yapılan araştırmaları arttırmıştır.

Türkiye’de 1963 yılından itibaren faaliyet gösteren Kütüphanecilik Bölümlerinin ve 1987 yılından itibaren faaliyet gösteren Arşivcilik Bölümlerinin 2002 yılında birleştirilmesi ile meydana gelen Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, uygulamalı ve teorik bir meslek sahasına sahip olması sebebiyle iş doyumunu çalışmaları için zengin bir araştırma ortamı sunmaktadır. Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki iş doyumunu araştırmalarının bilgi hizmeti sunan personel ile doğrudan ilgisi olduğundan, konunun sosyal ve psikolojik boyutları da bulunmaktadır. Buradan hareketle, bu alanda yapılan iş doyumunu araştırmalarının bilgi toplumuna geçiş sürecinde nitelikli bilgi hizmetinin sunulması ve bilgi uzmanlarının özlük haklarının iyileştirilmesi yoluyla hizmet niteliğinin artırılması konusunda faydası olacağı düşünülmektedir.

1. İş Doyumu Kavramı

İş tatmini ve iş memnuniyeti gibi değişik şekillerde ifade edilebilen iş doyumunu (*job satisfaction*) kavramı, oldukça zengin bir tanım yelpazesine sahiptir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: ‘Çalışanın algıladığı girdi ve çıktı dengesi’ (Adams, 1963, 424); ‘çalışanların kurumlarına, işlerine, iş arkadaşlarına ve iş ortamındaki diğer psikolojik unsurlara karşı olumlu tutumu’ (Beer, 1964, 34); ‘çalışanın işine veya iş tecrübesine yönelik takdirden kaynaklanan olumlu duygusal durum’ (Locke, 1976, 300); ‘çalışanların ihtiyaçları ile iş çevresinin uygunluğu’ (Jones ve Jordan, 1987, 34); ‘bireyin işi veya işinin çeşitli yönleriyle ilgili hissettiği evrensel bir duygu’ (Spector, 1997, 3); ‘bireylerin işlerinden hoşlanma derecesi’ (Tezer, 2001, 33); “bir kurumda ilişkilerin sıcak olması, çalışanların yeteneklerini sonuna kadar kullanabilmesi, kendilerine değer verildiğini hissetmeleri, yaptıkları işin ödüllendirilmesi ve işi iyi yapabilmek için gerekli araç-gereçlerin temin edilmesi gibi unsurların olmasıyla sağlanan büyük ölçüde duygusal bir bağ” (Özen, 2011, 78). Bu açıklamalardan iş doyumunun yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, hizmet süresi, eğitim, toplumsal sınıf, örgütsel destek, ücret ve iş arkadaşlarıyla ilişkiler gibi çeşitli faktörlerin etkisi altında olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır.

2. Türkiye Dışında Yapılan İlk İş Doyumu Çalışmaları

İş doyumunu kavramının literatüre 1920’li yıllarda girmiş olduğu ve ilk sistematik bilgilerin 1930’lu yıllarda oluşturulduğu söylenebilir de konunun akademik alanda araştırılmasıyla ilgili çalışma geçmişinin 1880’li yıllara kadar uzandığı söylenebilir. Bu makale için yapılan araştırmalar, iş doyumunu konusundaki ilk çalışmanın 1884 yılında *Journal of Education*’da yayımlanan bir yazı olduğunu göstermektedir. Tespit edebildiğimiz iş doyumunu kavramını ele alan en eski kaynak, Paine tarafından 1884 yılında kaleme alınan “A teacher’s choice of work” adlı makaledir. Bu makale, öğretmenlerin maaşları, talepleri ve meslek tercihlerine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Paine’e (1884, 132) göre öğretmenler, işlerinden doyum alabilmek için herhangi bir dış baskıya maruz kalmak istemediklerini bildirmektedir. Söz konusu makalenin yayımlandığı dergide (*Journal of Education*) 1892, 1899, 1900, 1903, 1904, 1905 ve 1906 yıllarında da benzer araştırmaların yayımlanmaya devam ettiği görülmektedir. (EbscoHost içinde *Sociology Source Ultimate* veritabanı, 04.05.2017). Örneğin 1901 Mayıs sayısındaki “What can be done to improve the professional spirit of teachers?” başlıklı makalede öğretmenlerin mesleki ruhunu geliştirmek için alınması gereken önlemler dile getirilmekte, sınıf öğretmenlerinin maaşlarının yılda bin dolara çıkarılması önerilmektedir (Boyden, Grenfell, Stetson, Gilbert, Newell, 1901, 366).

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

1918 ve sonrasında, dönemin özelliklerinin etkisi ile işletmelerde işten ayrılma ve personel değişimi durumunu ifade eden *işgücü devri* kavramı gündeme gelmiş ve bu konudaki çalışmalar akademik yayınlara yansımıştır. İşgücü devri konusunda yayın yapan çeşitli yazarlarca (Örneğin; Douglas, 1918; Matherly, 1923; Prickett, 1931) iş tatmini olgusu konu edilmiştir. Günümüzde, çalışanlarda yüksek iş doyumunun işgücü devir oranlarını azalttığı ve böylece kurumların verimliliğini arttırdığı genel geçer bir bilgi haline gelmiştir.

1924'te "Working Conditions on Massachusetts Farms in 1921" başlığıyla yayımlanan çalışmada iş tatminine ilişkin bir çeşit memnuniyet analizi yapılmıştır. Makale, 1921 yazında Tarım Ekonomisi Bürosu tarafından Massachusetts'teki çiftlik çalışma koşullarının incelendiği bir çalışmayı içermektedir. İşçi ve işverenlere yapılan anket çalışmasında memnuniyet düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

İş tatminiyle ilgili çalışmaların 1940'lı yıllardan itibaren yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Hemşirelerin iş tatminini ölçen Nahm (1940), öğretmenlerin iş doyumunu inceleyen McClusky ve Strayer (1940) ve aynı demografik verilere sahip işten ayrılmış 132 bireyin işteki memnuniyetsizliğinin çeşitli nedenlerini analiz eden Watson ve Seidman (1941)'in çalışmaları günümüzdeki iş doyumunu çalışmalarının birer öncüsü sayılabilir. 1941 yılında, 273 yetişkin erkeğe yapılan bir anket çalışması ile iş doyumunu ve meslek edinme arasındaki ilişkinin incelendiği ve ekonomik nedenlerle bir meslek grubuna sonradan eklenen çalışanların diğerlerine göre daha yüksek doyuma sahip olduğunun tespit edildiği çalışma (Super, 1941) da dikkate değerdir. İş tatmini kavramının kuramsal boyutunu irdeleyen Stapel (1950) ve 1949 ve 1950 yıllarında yapılmış iş doyumunu araştırmalarını inceleyen Hoppock ve Robinson (1950, 1951)'un çalışmaları ise dönemin literatürüne ışık tutar niteliktedir. 1965'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde Leningrad ve çevresindeki çeşitli ağır ve hafif endüstrilerde çalışan 30 yaşın altındaki 2.665 işçi ile yüz yüze görüşme ve anket teknikleri kullanılarak gerçekleştirilen iş tutumu araştırmasında en düşük ve en yüksek performansla sahip işçilerin hangi işleri yaptıkları tespit edilmiş ve işçilerin en çok ve en az memnun oldukları faktörler analiz edilmiştir (Herzberg, 1965, s. 245).

1967 yılından itibaren iş doyumunun ölçülmesi için çok çeşitli ölçekler hazırlanmaya başlanmıştır. Bunlardan başlıcaları, Weiss, Davis, England ve Lofquist tarafından 1967 yılında tasarlanan Minnesota İş Doyumu Ölçeği (Minnesota Satisfaction Questionnaire), Smith, Kendall ve Hulin (1969) tarafından geliştirilen İş Tanımlama Endeksi (Job Description Index), Hackman ve Oldham (1975) tarafından hazırlanan İş Tatmini Ölçeği (Job Satisfaction) ve

---

¹ Birinci Dünya Savaşı'na katılan ülkeler, 1914 yılından itibaren ekonomik bir darboğaz yaşamışlar ve bu durum söz konusu ülkelerdeki işletmelerin istihdam politikalarını etkilemiştir. Bu etki, bilimsel literatüre de yansımış ve 1918 yılından itibaren "iş gücü devri/labor turnover" kavramı ortaya çıkmıştır.

1985 yılında Paul Spector tarafından hazırlanan JSS İş Doyumu Ölçeği'dir. (Job Satisfaction Survey) Bu ölçekler farklı disiplinlerden çok sayıda araştırmacı tarafından kullanılmış ve pek çok bilimsel araştırma yapılmasını sağlamıştır. 1970'lerde iyice yoğunlaşan iş doyumu çalışmaları, günümüzde de bu artışına devam etmektedir.

3. Türkiye'de Yapılan İlk İş Doyumu Çalışmaları

Türkiye'deki iş doyumu çalışmalarının ilk kez 1985 yılında Baycan tarafından kullanılan ve 1988 yılında Telman tarafından Türkçeye uyarlanan Minnesota İş Doyumu Ölçeği ile başladığı söylenebilir. Ulusal literatürümüzde 1980'li yıllarda çalışılmaya başlanan, 90'lı yıllarda yavaş yavaş yaygınlaşan iş doyumu konusu, 2000'li yıllarda hayli popüler bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Günümüzde farklı meslek gruplarının iş doyumlarını araştıran pek çok güncel çalışmadan söz edilebilir. Hemşireler üzerinde araştırma yapan Çam ve Yıldırım (2010); Tilev ve Beydağ (2014), Tambağ, Can, Kahraman ve Şahpolat (2015); hekimlerin iş doyumlarını araştıran Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu (2001); hastane çalışanlarının iş doyumunu stres olgusu bağlamında ele alan Şahin ve Durak-Batıgün (1994), çeşitli branşlardaki öğretmenlerin iş doyumunu inceleyen Şahin ve Dursun (2009), Alsancak (2010), Seyhan (2015), Dursun (2015), Karademir (2016); bankacıların bireysel özelliklerinin iş tatmini üzerindeki etkilerini inceleyen Özaydın ve Özdemir (2014); banka çalışanlarının iş doyumunu tükenmişlik düzeyleri ile karşılaştırmalı olarak inceleyen Gürdoğan ve Atabey (2014) ve benzer şekilde, otel çalışanlarının iş doyumunu tükenmişlik düzeyleri ile karşılaştırmalı olarak inceleyen Üngüren, Doğan, Özmen ve Tekin (2010); psikolojik danışmanların iş tatminlerini inceleyen Özen (2011); mimarların iş doyumunu demotivasyon faktörleri ve tükenmişlik bağlamında inceleyen Çivici (2016) ve polis teşkilatı üzerinde araştırma yapan Tavas ve Tekiner (2016) bunlardan bazılarıdır.

4. Dünya'da Bilgi ve Belge Yönetimi Alanındaki İş Doyumu Çalışmaları

Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki iş doyumu araştırmaları, dünyada 1970'lerde, Türkiye'de ise 1980'lerin sonunda başlamıştır. Bu çalışmalar çoğunlukla kütüphane ve bilgi merkezi çalışanları üzerine yoğunlaşmıştır. Uluslararası nitelik taşıyan ilk çalışmalara örnek olarak verilebilecek Vaughan ve Dunn (1974); Plate ve Stone (1974); Minter (1975); Wood, (1975); Chwe (1978); D'Elia (1979); Scammell ve Stead (1980); Lynch ve Verdin (1987); Kreitz ve Ogden (1990); Nkereuven (1990); Fitch (1990); Voelck (1995); Koenig, Morrison ve Roberts (1996); Leckie ve Brett (1997)'in farklı kurumlarda çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarını çeşitli değişkenlere göre doğrudan ya da karşılaştırmalı olarak inceledikleri görülmektedir (Karagözoğlu-Aslıyüksek, 2017, 3-4, 7).

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

İş doyumunu çalışmalarının Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yoğun olduğu son on yılda (2007-2017) yapılan uluslararası yayınlar; kütüphanelerde çalışan bilgi teknolojisi çalışanlarının iş doyumunu araştıran Lim (2007); Malezya'daki üniversite kütüphanecilerinin iş doyumunu inceleyen Karim (2008); halk ve üniversite kütüphanecilerinde iş özerkliğinin iş doyumunu ile ilişkisini ele alan Patillo, Moran ve Morgan (2009); üniversite kütüphanelerinde çalışan kataloglama kütüphanecilerinin iş doyumunu ele alan Leysen ve Boydston (2009); Kanada'daki hukuk kütüphanesi çalışanlarının iş doyumunu diğer tür kütüphanelerde çalışanlarla karşılaştırarak ölçen Eva ve McCormack (2009); Batı Bengal'deki özel okul kütüphanecilerinin iş doyumunu ele alan Panigrahi ve Jana (2010); işle ilgili değişkenlerin kütüphanecilerin örgütsel bağlılığı ve iş doyumunu üzerindeki etkisini inceleyen Abdul Karim (2010); Nijerya'daki federal üniversite kütüphanelerindeki kütüphanecilerin iş tatmini ve mesleki aidiyetleri üzerine çalışan Adio ve Popoola (2010); Kuveytli kütüphanecilerin mesleki imaj algılarını iş doyumunu bağlamında ele alan Alansari (2011); Hindistan'ın Tirunelveli şehrindeki kütüphanecilerin iş doyumunu araştıran Balasubramanian (2011); iş doyumuna ve üniversite kütüphanecilerine Herzbergci bir bakışla değerlendiren Bernstein (2011); üniversite kütüphanecilerinde iş tatmini, iş özerkliği ve iş performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen Yu-Ping (2012); dijital olarak hizmet veren danışma kütüphanecilerinin iş doyumlarını araştıran Hendricks ve Buchanan (2013); talepleri olmaksızın akademik statü verilen ve bu alanda yükselmeleri beklenen Gana Üniversitesi kütüphanecilerinin yaşadıkları ikilemin iş doyumlarına etkisini ele alan Opoku (2013); Leysen ve Boydston'un 2009 tarihli araştırmasını Nijerya kapsamında gerçekleştiren Baro, Fyneman, ve Zoukemefa (2013); Cezayir Guelma Üniversitesi kütüphanelerinde çalışanların iş doyumunu ele alan Chabounia (2013); Pakistan'ın bir şehrindeki üniversite kütüphanecilerinin iş doyumunu ölçen; bir başka çalışmada tekno-stres ve iş doyumunu korelasyonunun ampirik bir analizini yapan; başka bir çalışmada ise akademi kütüphanecilerinde duygusal zekâ ve iş doyumunu ilişkisini irdeleyen Khan ve arkadaşları (2013a, 2013b, 2017); kütüphanecilerin üniversite kütüphanelerinde ekonomik ve sosyal teşvikler konusundaki tutumlarını Nijerya'dan seçilmiş bir üniversite kütüphanesi örneğinde inceleyen Owolabi ve arkadaşları (2013); Lahor'daki (Pakistan) devlet ve özel üniversite kütüphanecilerinin iş doyumunu karşılaştırmalı olarak inceleyen Hyder ve Batool (2013); Sri Lanka'daki öğretmen kütüphanecilerin iş doyumunu inceleyen Maithili ve Navaneethakrishnan (2014); genç kütüphanecilerin yöneticileri ile ilişkilerini inceleyen Mallon (2014); 1964-2009 yılları arasında Amerika North Carolina'daki Kütüphanecilik master programlarından mezun olan 1833 kişi üzerinde araştırma yaparak kütüphanecilerin iş tatmini kaynaklarını yeniden gözden geçiren Morgan (2014); Doğu Hırvatistan'daki kütüphanecilerin mesleklerini algılama biçimini iş doyumunu bağlamında inceleyen ve kütüphanelerinde insan kaynakları yönetiminin geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan Dukic ve Dukic (2014); 2014'te üniversite kütüphanecilerinin iş doyumunu ve iş performansını inceleyen ve 2015'te kütüphanecilikte yönetici

desteğinin düzenleyici rolünü irdeleyen Peng (2014 ve 2015); teknolojinin iş tatmini ve işbirliği üzerindeki etkisini ele alan Butler ve Perini (2015); Filistin'deki üniversite kütüphanecilerinin iş doyumunu ele alan Judeh (2015); Niyerya'nın Edo ve Delta eyaletlerinde üniversite kütüphanelerinde akademik kütüphanecilerin mesleki memnuniyetini etkileyen faktörleri araştıran Oyovwe, Omeluzor ve Akpojotor (2016) olarak sıralanabilir. Bu yayınların büyük kısmı Nijerya, Pakistan, Hindistan, Filistin, Tayvan ve Japonya gibi ülkelerde yapılan araştırmalara dayanmaktadır.

5. Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Alanındaki İş Doyumu Çalışmaları

Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bilimi alanında hazırlanmış on yedi adet iş doyumunu çalışması bulunmaktadır (Tablo 1). Bunlardan ilki, Kütüphanecilik Bölümü mezunu profesyonel kütüphanecilerin işlerinden memnun olup olmadıklarını saptamayı amaçlayan Reyhan Demirel'in (1989) çalışmasıdır. Demirel, "Yaş, cinsiyet ve mesleki deneyimin üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş tatminine etkisi" adlı yüksek lisans tezinde (T1), yaş, cinsiyet ve mesleki deneyimin iş tatmini üzerinde etkili olup olmadığını araştırmış ve 1989 Türkiye'sindeki toplam 28 üniversite kütüphanesinde çalışan kütüphanecilik mezunları üzerinde anket temelli bir araştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda, terfi, toplumsal statü ve maddi olanak yetersizliklerine bağlı iş doyumsuzluğunun yaş unsuruyla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Bilgi ve Belge Yönetimi literatüründe iş doyumunu hakkında yapılmış ikinci çalışma, Ankara'daki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumunu araştıran Ebru Kaya'nın (1994) çalışmasıdır. Kaya, Perran Özben Kütüphanecilik Ödülü'nü aldığı araştırma raporunda (R), fiziksel çalışma koşullarının, iş güvenliğinin, terfi süreçlerinin, ücret ve sosyal statünün kütüphanecilerin iş doyumlarını olumsuz olarak etkilediğini tespit etmiştir. Kaya, bu araştırmasının verilerinden de faydalanarak gelişmekte olan ülkelerde kütüphanecilerin iş doyumunu hakkında ayrıca bir bildiri (B1) (Kaya, 1995, 71-78) hazırlamış ve bu bildirisini 61. IFLA genel konferansında sunmuştur.

Konu hakkındaki dördüncü çalışmanın (B2) sahibi Ahmet Çelik (1997, 171-177), iş doyumunu etkileyen çevresel koşullara değinmekte ve çoğunlukla göz ardı edilen bir unsur olan kişilik yapısının iş doyumundaki önemini vurgulamaktadır. Çelik'e göre, personelin kişilik yapısı da iş doyumunu etkileyen dikkate değer bir unsurdur.

Beşinci çalışma, Ankara ilindeki yedi kamu kurumunun arşiv personelinin iş doyumlarını araştıran Dilek Toplu-Bayır'ın (1998) "Kamu kurum arşivlerinde çalışan personelin iş tatmini" adlı tezidir. (T2) Farklı ölçek çalışmalarından derlenen maddeler (sorular) ile hazırlanan bir anketin uygulandığı çalışmada, personelin iş doyumunun bireysel özellikler, işin bilgi ve becerilere uygunluğu, işin yapılmaya değer görülmesi gibi içsel faktörlerden çok ücret, tak-

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

dir edilme, yönetici, yükselme olanağı gibi dışsal faktörlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer çalışmanın sahibi olan Bocutcu (2001), Ankara'daki kütüphanecilerin iş doyumları üzerine çalıştığı "Kütüphanecilerin iş doyumunu ve Ankara kütüphanelerindeki durum" adlı tezinde (T3) okul kütüphanecileri hariç il merkezindeki bütün kütüphanecileri çalışma kapsamına dâhil etmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların iş doyumunun cinsiyet, medeni durum ve mezun olunan üniversite gibi değişkenlerden etkilenmezken, yaş, hizmet süresi, kütüphane türü, çalışılan birim, sahip olunan unvan ve alınan ücret değişkenlerinden etkilendiği saptanmıştır.

Yedinci çalışmayı hazırlayan Bilgin (2003), "Üniversite kütüphanelerinde yönetime katılma: Ankara üniversite kütüphaneleri üzerine bir inceleme" adlı yüksek lisans tezinde (T9) Ankara'daki altı üniversite kütüphanesinde çalışan 71 kütüphanecinin iş tatmininde yönetime katılma faktörünün etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, kütüphane yöneticilerinin işle ilgili kararlarda kütüphanecilerin fikrini almasının kütüphanecilerin iş doyumuna olumlu etkide bulunduğu tespit edilmiştir.

Erol Yılmaz (2003), "Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı merkezli yapılanma: Hacettepe Üniversitesi örneği" adlı doktora tezinde (T4) hem kütüphane çalışanlarının hem de kullanıcıların iş doyumunu araştırmış ve çalışma sonuçlarını 2004 tarihli ve "Üniversite kütüphanelerinde müşteri merkezli yapılanma ve personel memnuniyeti" adlı makalesinde (M1) yeniden dile getirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, üniversite kütüphanelerinde toplam kalite yönetimi felsefesi çerçevesinde bir yapılanma olmadığı için personelin iş yaşamından memnun olmadığı yönündeki hipotez kanıtlanmıştır. Yılmaz, sonuçlarını makale olarak da yayımladığı doktora tezini, kuramsal kısmını daha da zenginleştirerek kitaplaştırmıştır. Kitap (K), "Bilgi merkezlerinde toplam kalite yönetimi" adı ile yayımlanmıştır.

Ahmet Özekmekçi (2004), Ankara'daki üniversite kütüphanelerinde çalışan yardımcı personelin iş doyumunu araştırmış ve "Üniversite kütüphanelerinde Kütüphanecilik eğitimi olmayan personelin iş doyumunu" adlı tezi (T5) hazırlamıştır. Kapsamı Ankara'daki beş üniversitenin kütüphane personelinden oluşan çalışmanın söz konusu personelin iş doyumunun ekonomik şartlardan dolayı düşük olduğuna dair hipotezi kanıtlanmıştır.

Ankara'daki üniversite ve halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme (M2) yapan Yılmaz, Korkut ve Köse (2010) üniversite ve halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin genel iş doyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını; ancak bazı unsurlar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu saptamışlardır.

Konu hakkındaki on üçüncü çalışmanın sahibi Nihat Nacar'ın (2012) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamladığı "Kü-

tüphanelerde örgütsel kültürün örgütsel bağlılık ve iş tatminine etkisi üzerine bir araştırma” adlı yüksek lisans tezinde (T6) üniversite kütüphanelerinde örgüt kültürünün, örgütsel bağlılık ve iş doyumuna anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür.

Selale Korkut (2012) “Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarının karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde (T7) Türkiye’deki vakıf ve devlet üniversitelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarını araştırmıştır. Çalışma sonucunda, vakıf ya da devlet üniversitesinde çalışmanın iş doyumunu etkilemediği saptanmıştır.

Narin Camuzoğlu, 2014 yılında tamamladığı “Kütüphane yöneticileri ve çalışanlarının liderlik özelliklerine bakış açıları ve iş tatmini: Devlet ve vakıf üniversiteleri karşılaştırması” adlı yüksek lisans tezinde (T8) Ankara’daki üçü devlet, üçü vakıf olmak üzere altı üniversite kütüphanesinin çalışanlarına kendi hazırladığı anketi uygulamıştır. Çalışma sonucunda, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde sorumlu lider konumundaki kişilerin davranışlarında demokratik olmadıklarını ve kütüphanecilerin iş doyumunu konusunda kararsız bir tutum içinde olduklarını saptamıştır.

Kaygısız (2015), bilgi merkezi çalışanlarının iş yüklerinin iş doyumunu düzeylerine etkisini incelemiştir (KB). Çalışma kapsamında, Türkiye’deki kamu bilgi merkezlerinde çalışan yönetici ve personel arasından rastlantısal olarak seçilen 187 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, bilgi merkezi çalışanlarının iş doyumlarının çok yüksek olmamakla birlikte normal olduğu, iş yüklerinin iş doyumuna olumsuz bir etkide bulunmadığı tespit edilmiştir.

Konu hakkındaki son çalışma ise Karagözoğlu-Aslıyüksek (2017) tarafından yayımlanan “Türkiye’deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde çalışan araştırma görevlilerinin iş doyumunu düzeyleri” adlı çalışmadır (M3). Bilgi ve Belge Yönetimi alanında akademik personele yönelik yapılan bu ilk iş doyumunu araştırmasında, alanın öğretim elemanlarının Minnesota İş Doyumu Ölçeği parametrelerine göre orta düzey iş doyumuna sahip oldukları, ayrıca içsel iş doyumlarının dışsal iş doyumlarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ülkemizde Bilgi ve Belge Yönetimi alanında hazırlanan başka bir iş doyumunu çalışmasına rastlanmamıştır. Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nde henüz tamamlanmamış bir yüksek lisans tezinin ve Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünde hazırlanmakta olan bir makalenin varlığı biliniyor olsa da henüz tamamlanmamış olan bu çalışmalar, araştırmaya dâhil edilememiştir.

Ayrıca, alan literatüründe bulunan ve bazı çalışmalarda (örneğin Güneş, 2009, XXII) iş doyumunu çalışması olarak nitelendirilen çeşitli araştırmaların (Ekban, 1989; Açikel, 1992; Çelik, 1999; Şentürk, 2005; Çakmak, 2005) - konu ile dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek olsa da- doğrudan iş doyumunu ile ilgili olmadığı ve işletme biliminde iş doyumunu konusundan bağımsız farklı ko-

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

nular olarak addedilen personel yönetimi, iş performansı ve kütüphane yönetimi gibi konularda olduğu belirtilmelidir.

6. Çalışmanın Amacı, Önemi, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, Bilgi ve Belge Yönetimi ulusal literatüründeki iş doyumunu araştırmalarının incelenmesidir. Bilgi ve Belge Yönetimi literatüründe sayı bakımından oldukça sınırlı olan iş doyumunu çalışmalarının incelenmesi, iş doyumunu konusunu bir kere daha gündeme getirerek yeni çalışmaların hazırlanmasını sağlamak, konunun önemini vurgulamak ve meslek elemanlarının iş doyumlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalara öncülük etmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada, iş doyumunu kavramının bilimsel yazına girmesinden, yani 1884 yılından bugüne kadar devam eden literatür akışı incelenmiş ve iş doyumunu kavramıyla ilgili çalışmalar ele alınmıştır. Daha sonra, Bilgi ve Belge Yönetimi alanı kapsamında Türkiye’de hazırlanmış ulusal iş doyumunu çalışmaları *içerik analizi* yöntemi ile analiz edilmiş ve bulgular yorumlanmıştır. İçerik analizinin kapsamı, Türkiye’de hazırlanan ve tarafımızdan yapılan çalışmalarla Mart 2018 tarihi itibarıyla varlığı tespit edilen tüm iş doyumunu ve bilgi-bilimi konulu kitap, kitap bölümü, bildiri, makale, rapor ve tez çalışmalarından oluşmaktadır. Bu çalışmalar, ilki 1989 ve sonuncusu 2017 yılında hazırlanmış on yedi adet iş doyumunu çalışmasıdır. İncelenen her bir yayına tarih ve türüne göre rakam ve / veya harflerden oluşan birer kod verilmiş ve bu kodlar metnin devamında kullanılmıştır.

Araştırmada, “job satisfaction”, “iş doyumunu”, “iş tatmini” ve “iş memnuniyeti” anahtar kelimeleri kullanılmış olup *Directory of Open Access Journals*, *Library and Information Science Abstracts* ve *Proquest Dissertations* veri tabanları, *Türkiye Bibliyografyası*, *Türkiye Makaleler Bibliyografyası*, *Milli Kütüphane Kataloğu*, *Marmara Üniversitesi Elektronik Kaynaklar Veri Tabanı*, *EbscoHost*, *EMERALD*, *Library ve Information Science Abstracts*, *E-Prints in Library and Information Science* veri tabanları, *Marmara Üniversitesi*, *İstanbul Üniversitesi*, *Beyazıt Devlet Kütüphanesi* ve *İSAM katalogları*, *Anahtar I ve II: Kütüphanecilik, Arşivcilik ve Dokümantasyon-Enformasyon Alanlarında Yayınlanan Toplantı, Anı, Armağan ve Derleme Kitaplar Dizini*, alanla ilgili armağan kitaplar, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, *Türk Kütüphaneciliği* ve *Bilgi Dünyası* dergileri ile *YÖK Dokümantasyon Merkezi Tezler Kataloğu* taranmıştır. Ayrıca Google arama motoru ve *Google Scholar* taranarak web üzerinde Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki iş doyumunu ile ilişkili çalışmalar araştırılmıştır. Bilgi merkezlerinde bulunamayan bir kaynak (R), yazarın kendisine ulaşılarak elde edilmiştir. Ulaşıp değerlendirilen pek çok kaynaktan yalnızca iş doyumunu ile doğrudan doğruya ilişkili olan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmiştir.

Performans yönetimi, verimlilik vb. konu başlıkları verilen, iş doyumunu ile sebep-sonuç ilişkisine sahip olmakla birlikte bilimsel literatürde farklı bağlamlarda incelenen ve gerek kullanılan literatür ve ölçekler, gerekse araştırma

bulguları bakımından iş doyumu konusunu doğrudan ele almayan kaynaklar, çalışmaya dahil edilmemiştir.

6.1. Bulgular

Dünyada 1800'lü yılların sonlarında başlayan iş doyumu araştırmalarının Bilgi ve Belge Yönetimi uluslararası akademik literatüründe diğer alanlara kıyasla geç başladığı söylenebilir. Bu durum Türkiye'ye de yansımıştır. Çalışmalar nicelik yönünden de diğer alanlara göre oldukça sınırlıdır.

Tablo 1. Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Literatüründeki İş Doyumu Çalışmaları

Sayı	Kod	Yıl	Araştırmacı	Çalışmanın Adı	Tür
1	T1	1989	Demirel, Reyhan	Yaş, cinsiyet ve mesleki deneyimin üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş tatminine etkisi	Yüksek Lisans Tezi
2	R	1994	Kaya, Ebru	Üniversite kütüphanelerinde iş doyumu	Araştırma Raporu
3	B1	1995	Kaya, Ebru	Job satisfaction of the librarians in the developing countries	Bildiri
4	B2	1997	Çelik, Ahmet*	Kütüphaneciliğin psiko-sosyal boyutları (3): İş doyumu ve kişilik yapısı	Bildiri
5	T2	1998	Toplu-Bayır, Dilek	Kamu kurum arşivlerinde çalışan personelin iş tatmini	Yüksek Lisans Tezi
6	T3	2001	Bocutcu, Hatice	Kütüphanecilerin iş doyumu ve Ankara kütüphanelerindeki durum	Yüksek Lisans Tezi
7	T9	2003	Bilgin, Duygu	Üniversite kütüphanelerinde yönetime katılma: Ankara üniversite kütüphaneleri üzerine bir inceleme	Yüksek Lisans Tezi
8	T4	2003	Yılmaz, Erol	Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı merkezli yapılanma: Hacettepe Üniversitesi Örneği	Doktora Tezi
9	M1	2004	Yılmaz, Erol	Üniversite kütüphanelerinde müşteri merkezli yapılanma ve personel memnuniyeti	Makale
10	T5	2004	Özekmekçi, Ahmet	Üniversite kütüphanelerinde Kütüphanecilik eğitimi olmayan personelin iş doyumu	Yüksek Lisans Tezi
11	K	2005	Yılmaz, Erol	Bilgi merkezlerinde toplam kalite yönetimi	Kitap
12	M2	2010	Yılmaz, Bülent*, Korkut, Şelale*, Köse, Eda	Ankara'daki üniversite ve halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumları üzerine bir araştırma	Makale
13	T6	2012	Nacar, Nihat	Kütüphanelerde örgütsel kültürün örgütsel bağlılık ve iş tatminine etkisi üzerine bir araştırma	Yüksek Lisans Tezi
14	T7	2012	Korkut, Şelale*	Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarının karşılaştırılması	Yüksek Lisans Tezi
15	T8	2014	Camuzoğlu, Narin	Kütüphane yöneticileri ve çalışanlarının liderlik özelliklerine bakış açıları ve iş tatmini:	Yüksek Lisans

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

				Devlet ve vakıf üniversiteleri karşılaştırması	Tezi
16	KB	2015	Kaygısız, Esra Gökçen*	Bilgi merkezi çalışanlarının iş yüklerinin iş doyum düzeylerine olan etkisinin incelenmesi	Kitap bölümü
17	M3	2017	Karagözoğlu-Aslıyüksek, Mehlika*	Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde çalışan araştırma görevlilerinin iş doyumunu düzeyleri	Makale

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların her biri, yayın türü, yayın yılı, amaç, incelenen gruplar ve kapsam, araştırma yöntemi ve kullanılan teknikler, araştırmacının özellikleri, bakış açısı ve konuya yaklaşımı gibi farklı açılardan analiz edilmiştir.

6.2. Yayın Türü

Araştırmaya konu olan on yedi yayın, sekiz yüksek lisans tezi (T1, T2, T3, T5, T6, T7, T8), bir doktora tezi (T4), üç makale (M1, M2, M3), bir kitap (K), bir kitap bölümü (KB), iki bildiri (B1, B2) ve bir araştırma raporundan (R) oluşmaktadır (Tablo 1).

Çalışmaların %52,94'ü tezlerden, %17,64'ü makalelerden, %11,76'sı bildirilerden oluşmakta; kitap, kitap bölümü ve araştırma raporları ise %5,88'lik paylarla toplamın %17,64'ünü kapsamaktadır.

6.3. Yayın Yılı

Araştırmaya konu olan on yedi yayından ilk çalışmanın (T1) 1989 yılında, son çalışmanın (M3) ise 2017 yılında hazırlandığı görülmektedir. Çalışmaların en az bir, en fazla beş yıl aralıklarla yapıldığı görülmektedir (Tablo 1).

6.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmaya konu olan on yedi yayının temel amaçları, Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Literatüründeki İş Doyumu Çalışmalarının Amaçları

Kod	Amaç
T1	Kütüphanecilerin iş doyumuna yaşın, cinsiyetin ve mesleki deneyimin etkisi olup olmadığını incelemek
R1	Ankara'daki üniversite kütüphanecilerinin iş doyum düzeylerini ve doyumсузлук nedenlerini saptamak
B1	Gelişmekte olan ülkelerdeki kütüphanecilerin iş doyumlarını incelemek
B2	Kişinin mesleki ve özel yaşamında doyuma ulaşmasına yardımcı olacak konuları açıklamak
T2	Kamu kurum arşivlerinde çalışan arşivcilerin iş tatmini durumlarını incelemek
T3	Ankara ilinde bulunan kütüphanecilerin işlerinden doyum sağlayıp sağlamadıklarının tespiti ve durumu etkileyen faktörleri saptamak
T9	Kütüphanecilerin iş tatminlerinin yönetim faktöründen etkilenip etkilenmediğini ortaya koymak
T4	Kütüphane personelinin iş yaşamından duyduğu memnuniyet düzeyini araştırmak
M1	Kütüphane personelinin iş yaşamından duyduğu memnuniyet düzeyini araştırmak
K	Kütüphane personelinin iş yaşamından duyduğu memnuniyet düzeyini araştırmak

T5	Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan yardımcı personel grubunun iş doyumunu düzeylerini saptamak
M2	Ankara'daki üniversite ve halk kütüphanelerinde çalışan Kütüphanecilik ve/veya Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunlarının iş doyumlarını karşılaştırmak
T6	Akdeniz Bölgesi'ndeki sekizi devlet ve birisi vakıf toplam dokuz üniversite kütüphanesinde örgütsel kültürü, örgütsel bağlılık ve iş tatmini üzerindeki etkisini ortaya koymak
T7	Devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan bölüm mezunu kütüphanecilerin iş doyumunu etkileyen temel etkenleri karşılaştırmak
T8	Kütüphane yöneticilerinin liderlik vasıflarının çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisini incelemek
KB	Türkiye'deki bilgi merkezi çalışanlarının iş doyum düzeyleri ile iş yükleri arasındaki ilişkiyi araştırmak
M3	Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde çalışan araştırma görevlilerinin iş doyumunu düzeylerini saptamak

6.5. İncelenen Gruplar ve Kapsam

On yedi çalışmanın ikisinde (B1 ve B2) (%11,76) saha çalışması yapılmazken, on beşinde (%88,23) saha çalışması yapılmış ve anket tekniği kullanılarak belli gruplar incelenmiştir.

On beş çalışmadan biri (T2) (%6,666) kamuda çalışan arşiv personelinin iş doyumunu; biri (KB) (%6,666) kurum türü ayrımı yapılmaksızın kamu kurumlarındaki bilgi merkezlerinde çalışan yönetici ve çalışanların iş doyumunu; biri (M3) (%6,666) bölümlerdeki araştırma görevlilerinin iş doyumunu incelemektedir. Diğer on iki çalışmada (%80) ise kütüphane çalışanlarının iş doyumlarının incelendiği görülmektedir. Bu on iki çalışmanın onunda (%83,333) (toplamın %58,823'ü) sadece üniversite kütüphanesi çalışanlarının iş doyumları ele alınırken, bir çalışmada (M2) (%8,333) (toplamın %5,882'si) halk ve üniversite kütüphanecilerinin iş doyumları karşılaştırılmış ve bir çalışmada ise (T3) (%8,333) (toplamın %5,882'si) okul kütüphanesi hariç her türden kütüphanedeki bölüm mezunu çalışanların iş doyumları incelenmiştir (Tablo 3).

Çalışmalardan altısı (T1, T3, M2, T7, T8, T9) (%40) (toplamın %35,294'ü) incelenen araştırma grubu kapsamını Bilgi ve Belge Yönetimi/Kütüphanecilik bölümü mezunları ile sınırlarken, biri (T5) (%6,666) (toplamın %5,882'si) söz konusu bölümden mezun olmayıp, kütüphanede çalışan personel ile sınırlamıştır.

Çalışmalardan yedisinde (R, T2, T4, M1, K, T6, KB) (%46,666) (toplamın %41,176'sı) bölüm mezunu olup olmama ile ilgili herhangi bir sınırlama getirilmeksizin kütüphane/arşiv/ bilgi merkezi çalışanlarının tümüne anket uygulanmıştır. Bu çalışmalardan birinde (T2) (%6,666) (toplamın %5,882'si) çalışma kapsamındaki kurumlarda çalışanların ilgili alanda mesleki formasyona sahip olmamaları sebebiyle iş doyumlarının düşük olduğu vurgulanmakta (Toplu-Bayır, ii-iii) ve bölüm mezunu arşivciler ile bölüm mezunu olmayan ve bir arşiv kurumunda görev almış olan personelin iş tanımlarının ayrı ayrı belirtilmesi gereği üzerinde durulmaktadır. Üç çalışmada (R, T6, KB) (%20) (toplamın %17,647'si) Bilgi ve Belge Yönetimi / Kütüphanecilik bölüm mezunu olanlar ile olmayanlar arasında bir karşılaştırma yapılmazken, üç çalışmada

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

(T4, M1,K) (%20) (toplamın %17,647'si) bölüm mezunu personel ile bölüm mezunu olmayanların iş memnuniyeti karşılaştırılmıştır. Bununla birlikte, bu üç çalışma (T4, M1,K) bir tez, bu tezdten faydalanılarak yazılmış bir makale ve aynı tezin kitaplaşmış hali olarak aynı araştırmanın verilerinden oluşmaktadır (Tablo 3).

Yapılan on beş çalışmanın biri (T6) (%6,666) (toplamın %5,888'i) Akdeniz bölgesi ile sınırlandırılırken, altı çalışma (T4, M1, K, T5, T8, T9) (%40) (toplamın %35,294'ü) Ankara'nın bir kısmı ile dört çalışma (R, T2, T3, M2) (%26,666) (toplamın %23,529'u) tüm Ankara ile dört çalışma ise tüm Türkiye (T1,T7, KB, M3) (%26,666) (toplamın %23,529'u) ile sınırlandırılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Literatüründeki İş Doyumunu Çalışmalarının Kapsam ve Detayları

<i>Kod</i>	<i>İncelenen Gruplar</i>	<i>Kapsam</i>	<i>Bilgi Merkezi Türü</i>	<i>Detay</i>
T1	1989 Türkiye'sindeki toplam 28 üniversite kütüphanesinde çalışan kütüphanecilik mezunları	Türkiye	Üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunları
R	Ankara'daki üniversite kütüphanecileri	Ankara	Üniversite kütüphaneleri	Kütüphane personeli genel
T2	Ankara'daki kamu kurum arşivlerinde çalışan arşivciler	Ankara	Kamu kurum arşivleri	Arşiv personeli genel
T3	Ankara ilinde tespit edilen okul kütüphanesi hariç her türden 44 kütüphanede çalışan bölüm mezunu kütüphaneciler (yöneticiler hariç)	Ankara	Okul kütüphanesi hariç tüm kütüphane türleri	BBY bölüm mezunları
T9	Ankara'daki üniversite kütüphanecileri	Ankara	Üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunları
T4,	Hacettepe Üniversitesi Kütüphane çalışanları	Ankara, kısmen	Üniversite kütüphaneleri	Kütüphane personeli genel
M1	Hacettepe Üniversitesi Kütüphane çalışanları	Ankara, kısmen	Üniversite kütüphaneleri	Kütüphane personeli genel
K	Hacettepe Üniversitesi Kütüphane çalışanları	Ankara, kısmen	Üniversite kütüphaneleri	Kütüphane personeli genel
T5	Ankara'daki beş üniversite kütüphanesindeki bölüm mezunu olmayan yardımcı personel	Ankara, kısmen	Üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunu olmayanlar
M2	Ankara'daki halk ve üniversite kütüphanecileri	Ankara	Halk ve üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunları
T6	Akdeniz Bölgesindeki dokuz üniversite kütüphanesinin çalışanları	Akdeniz Bölgesi	Üniversite kütüphaneleri	Kütüphane personeli genel
T7	Türkiye'deki 60 üniversite kütüphanesinin çalışanları	Türkiye	Üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunları
T8	Ankara'daki 6 üniversite kütüphanesinin yöneticileri ve çalışanları	Ankara, kısmen	Üniversite kütüphaneleri	BBY bölüm mezunları
KB	Türkiye'deki kamuya ait bilgi merkezi	Türkiye	Kamu kurumu	Bilgi mer-

	çalışanları		bilgi merkezleri	kezi	çalışanları
M3	Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde çalışan araştırma görevlileri	Türkiye	Araştırma görevlileri	genel	BBY öğretim elemanları

6.6. Araştırma Yöntemi ve Kullanılan Teknikler

On yedi araştırmanın on beşinde (%88,235) betimleme yöntemi ve anket tekniği kullanılırken, bildiri türünde hazırlanmış olan iki çalışmada (B1 ve B2) (%11,764) yalnızca betimleme yöntemi kullanılmıştır.

Anket tekniği kullanılan on beş çalışmanın beşinde (T1, R, T2, T8, T9) (%33,333) (toplamın %29,411'i) çalışma için hazırlanmış anketler kullanılırken, yedi çalışmada (%46,666) (toplamın %41.176'sı) uluslararası geçerliliğe sahip bilimsel ölçekler kullanılmıştır. Ölçek kullanılan çalışmalardan Minnesota İş Doyumu Ölçeği'nin kullanıldığı çalışmalar T3, KB ve M3 (%20) (toplamın %17,647'si), Spector İş Doyumu Ölçeği'nin kullanıldığı çalışmalar T5, T7, M2 (%20) (toplamın %17,647'si), ve Michigan Ölçeği'nin kullanıldığı çalışma T6'dır (%6,666) (toplamın %5,882'si).

Doktora tezi olan bir çalışmada ise (T4) kütüphanecilerin iş memnuniyetine yönelik özgün bir ölçek geliştirilerek geçerliliği testlerle kanıtlanmış ve araştırma aracı olarak kullanılmıştır. Yazar, aynı araştırma sonuçlarını kullanarak M1 ve K kodlu çalışmaları da hazırlamıştır. Bu üç çalışmanın diğer çalışmalara oranı %20'dir (toplamın %17,647'si).

6.7. Araştırmacının Özellikleri

On yedi yayını hazırlayan on dört araştırmacıdan beşi (%35,714) akademik personel, dokuzu kütüphaneci/arşivcidir (%64,285). Beş akademik personelin dördü (%80) Bilgi ve Belge Yönetimi (Kütüphanecilik) bölümü öğretim elemanlarından oluşurken, biri (KB- Kaygısız) (%20) İşletme alanında çalışan bir akademisyendir. Konu hakkında çalışan akademik personel Tablo 1'de yıldızlı olarak belirtilmiştir.

6.8. Bakış Açısı ve Konuya Yaklaşım

On yedi çalışmanın üç tanesi (M2, T7, T8) (%17,647) karşılaştırmalı birer inceleme içermektedir. Bunlardan ilki (M2), üniversite kütüphanecileri ile halk kütüphanecilerinin iş doyumlarını karşılaştırırken, diğer ikisi (T7 ve T8), devlet ve vakıf üniversitelerinin kütüphanelerinde çalışan personelin iş doyumunu düzeylerini karşılaştırmıştır. Ayrıca T3'te farklı kütüphane türlerinde ve kütüphanelerin farklı birimlerinde çalışan kütüphanecilerin araştırmaya dâhil olması kütüphane türü değişkenine göre bir karşılaştırma yapma imkânı sağlamıştır.

Araştırmaların on tanesi (T1, R, B1, B2, T2, T3, T5, M2, T7, M3) (%58.823), incelenen kitlenin iş doyumunu doğrudan ele alırken; dört çalışma (T6, T8, T9 KB) (%23.529) iş doyumunu başka kavramlarla birlikte ele almakta

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

ve çok yönlü incelemeler yapmaktadır. Bu çalışmalardan ilki (T6), kütüphanelerde örgütsel kültürün örgütsel bağlılık ve iş tatminine etkisi üzerine yapılmış bir araştırmadır. İkincisi (T8), kütüphane yöneticileri ile çalışanlarının liderlik özelliklerine bakış açılarını ele alarak iş doyumunu ile bağdaştırmıştır. Üçüncü çalışma (T9), kütüphanecilerin iş doyumunu yönetime katılma durumlarına göre değerlendirmiştir. Dördüncü çalışma (KB), bilgi merkezi çalışanlarının iş yüklerinin iş doyumuna etkisini, kullandığı iki ayrı ölçeğin verilerini karşılaştırarak incelemiştir. Aynı araştırmacının bir araştırmanın ortak verileri ile hazırladığı üç ayrı çalışmada ise (T4, M1, K) (%17.647) kütüphanecilerin iş doyumunu, kullanıcı memnuniyeti ile birlikte ölçülerek çok yönlü bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışmalarda iş doyumunu kavramının Bilgi ve Belge Yönetimi meslek alanı ile ilişkisi, çalışan meslek personelinin iş doyumunu düzeylerinin tespiti ya da iş doyumlarını etkileyen unsurların tespiti üzerinden kurulmuştur. Çalışmaların beşinde (T1, R, B1, B2, T3) (%29.411) katılımcıların iş doyumuna yönelik genel bir değerlendirme yapılmış ve yaş, cinsiyet, mesleki deneyim vb. demografik değişkenler bağlamında sonuçlar elde edilmiştir. İki çalışmada (T2 ve T5) (%11.764) bölüm mezuniyeti öne çıkarılarak mesleki formasyonun önemine dikkat çekilmiştir. İş doyumunu konusunu, toplam kalite yönetimi, örgüt kültürü, yönetime katılma, iş yükü ve verimlilik (T4, M1, K, T6, T9, KB, M3) (%41.176) bağlamında ele alan çalışmalar yanında, farklı kurum türlerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarını karşılaştıran çalışmalar (M2, T7 ve T8) (%17.647) da bulunmaktadır.

6.9. Çalışmanın Yayınlanma Durumu

İş doyumunu hakkında hazırlanan üç makalenin biri (M1) Türk Kütüphaneciliği dergisinde, biri (M2) Bilgi Dünyası dergisinde, biri ise (M3) Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Konu hakkındaki ilk bildiri olan (B1) Ebru Kaya'nın çalışması, IFLA 61. Genel Konferans Bildirileri (1996) kitabında yayımlanmıştır. Yayımlanan diğer iki çalışma (B2 ve KB), biri toplantı kitabı, biri de armağan kitap olmak üzere birer ulusal kitapta yayımlanmıştır. Çalışmalardan biri (K), T4 kodlu tezin genişletilerek yayımlanmış halidir. Çalışmaların yayımlandığı mecraların hepsi de alanın dergileri veya alan çalışmalarını kapsayarak çıkarılan kitaplardan oluşmaktadır. Tez olarak hazırlanan dokuz çalışma ise yayımlanmamış ve kütüphanelerde gri yayın olarak yer almıştır. Özetle, Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılan iş doyumunu çalışmalarının yaklaşık yarısı (%47.058) yayımlanmış, yaklaşık yarısı (%52.941) ise gri yayın olarak kalmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılmış iş doyumunu çalışmaları içerik analizi yöntemine tabi tutularak değerlendirilmiş ve ele alınan çalışmalar, yayın türü, yayın yılı, araştırmanın amacı, incelenen gruplar, kapsam, araştırma yöntemi ve kullanılan teknikler, araştırmacının

özellikleri, bakış açısı, konuya yaklaşımı ve çalışmanın yayımlanma durumu başlıkları altında incelenmiştir.

Çalışmalar yayın türü bakımından ele alındığında, toplam dokuz tezin araştırmaların yarısından biraz fazlasını (%52,941) oluşturduğu görülmektedir. Konu hakkında yazılmış üç makalenin (%17.647) yirmi sekiz yıllık süreç göz önüne alındığında ve dünya literatürüyle karşılaştırıldığında sayı bakımından oldukça yetersiz olduğu söylenebilir.

Çalışma yıllarına bakıldığında dünyada yetmişli yıllarda başlayan Bilgi ve Belge Yönetimi odaklı iş doyumu çalışmalarının ülkemizde 1989 yılında başladığı görülmektedir. Bu tarih çok da geç bir tarih değildir. Ancak yıllara dayalı üretim yoğunluğunun çok düşük olduğu belirtilmelidir.

İncelenen gruplar göz önünde tutulduğunda, saha araştırması yapılan on beş çalışmadan on dördünün (%93.333) kütüphaneciler üzerine yapılmış olduğu görülmektedir. Arşiv çalışanlarını ele alan sadece bir (%6,666) çalışma bulunmaktadır. Kütüphanecilikte iş doyumu temelli çalışmaların üniversite kütüphanecileri üzerine yoğunlaştığı, bununla birlikte okul kütüphanecilerinin iş doyumunu ele alan herhangi bir çalışmanın olmadığı, aynı şekilde halk kütüphanecilerini doğrudan ele alan bir iş doyumu çalışmasının da bulunmadığı görülmektedir. Dünya literatüründe üzerinde yoğunlukla çalışılan grup, ülkemiz literatüründe olduğu gibi, üniversite kütüphanesi personelidir. Bununla birlikte, halk kütüphanecileri, okul kütüphanecileri ve arşiv çalışanlarının iş doyumunu ölçen ve bunları birbiri ile karşılaştıran çalışmaların sayısı da, ülkemizdeki çalışma sayısına göre, oldukça yüksek düzeydedir.

Çalışmaların kapsamı ele alındığında Ankara ilinin ya da tüm Türkiye'nin baz alındığı görülmektedir. Elliye aşkın üniversite kütüphanesinin bulunduğu İstanbul'un yahut diğer illerin araştırma kapsamı yapıldığı bir çalışma ise bulunmamaktadır. Uluslararası kapsamlı çalışmalarda da konu sınırlaması genellikle bir ya da birkaç kurum ve bir şehir ya da bölge olarak planlanmakta, ulusal ölçekli çalışmalar diğer çalışmalara göre sınırlı da olsa görülebilmektedir.

Araştırma yöntemi ve kullanılan tekniklere bakıldığında, bütün araştırmalarda (%100) betimleme yönteminin ve on yedi araştırmanın on beşinde (%88.235) anket tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. İş doyumu konusu, doğası gereği saha araştırmasına ihtiyaç duyan bir konudur. Bu sebeple çalışmaların %88,235'inde anket tekniği tercih edilmiş; bireysel olarak hazırlanmış anket formları veya uluslararası ölçekler kullanılmıştır. Yurtdışındaki benzer araştırmalarda seçilen yöntemlerin de benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber, (Erol Yılmaz'ın çalışmaları hariç) ulusal iş doyumu yayınlarında kullanılmayan nitel araştırma yöntemlerini kullanan çalışmalara da rastlanmaktadır. (Örneğin; Mahbubul, Afia ve Shahriyar, 2013; Sare ve Bales, 2014; Kaba, 2017).

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

Bakış açısı ve konuya yaklaşım açısından bir değerlendirme yapıldığında, çalışmaların üçü (M2, T7, T8) (%17.647) karşılaştırmalı birer inceleme yapmakta, on tanesi iş doyumunu doğrudan ele almakta (T1, R, B1, B2, T2, T3, T5, M2, T7, M3) (%58.823) ve dört çalışma (T6, T8, T9, KB) (%23.529) iş doyumunu başka kavramlarla birlikte çok yönlü olarak incelemektedir.

Ele alınan konular ve yayın başlıkları dünya literatürüyle karşılaştırıldığında, -yayın sayısının azlığı ve yayınların uzun yıllara yayılmışlığı da hesaba katılarak- ülkemizde iş doyumunu ile ilgili güncel konuların yeterince ele alınmadığı anlaşılmaktadır. Eski tarihli çalışmaların sonuçlarının daha çok demografik veriler üzerinden sunulduğu ve bunun işin özellikleri ile ilişkilendirilmeden yapıldığı da bir gerçektir. Dünya literatüründe, özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda, teknolojinin iş doyumuna etkisi (Lim, 2007; Butler ve Perini, 2015) ve tekno-stresin iş doyumunu ile ilişkisi (Khan vd, 2017) gibi güncel bağlamlar oluşturulduğu görülmektedir. Ayrıca iş değeri, iş performansı, duygusal zekâ (Khan vd, 2013b) gibi konu başlıkları da iş doyumunu ile ilişkilendirilmekte ve çok yönlü incelemeler yapılabilmektedir.

Çalışmalar nitelik ve nicelik yönünden değerlendirildiğinde, araştırmanın tarih aralığındaki yirmi sekiz yıllık süreçte konunun yalnızca on yedi kez ele alınmış olması, Bilgi ve Belge Yönetimi bilimsel literatüründe bu konuda bir boşluk olduğunu göstermektedir. İşletme biliminden faydalanarak hazırlanan disiplinler arası çalışmaların bir hayli fazla olduğu Bilgi ve Belge Yönetimi alanında böyle bir boşluğun olması düşündürücüdür. Özlük hakları sürekli tartışılan ve bu konuda mücadeleler yürüten bilgi ve belge yöneticilerinin iş doyumunu hakkında bu kadar az çalışma yapılmış olmasının nedenleri sorgulanmalıdır.

Bilgi kurumunu var eden temel unsurlardan biri olan personel ve personele ilişkin sorunların akademik literatürde sınırlı düzeyde ele alınması, çeşitli sebeplere bağlanabilir: Geleneksel bakış açısına sahip bazı yöneticilerin bu araştırma sonuçlarından hoşlanmayacakları düşüncesi, çalışanların verdikleri bilgilerin yöneticileri veya kamuoyuyla paylaşılacağı endişesiyle araştırmaya katkı sunmaktaki çekinceleri, sahanın teorisyenlerinin uygulayıcı kurum yöneticileriyle ilişkilerini zedelemek istememesi ve kimi zaman da bu konuda çalışma yapılmasına engel olarak gösterilen sansür girişimleri sebep olarak sayılabilir.

Nicelik açısından sınırlı sayıdaki on yedi çalışma, nitelik yönünden oldukça doyurucu görünmektedir. Özellikle saha çalışmasına dayanan her bir çalışmanın kayda değer bir emekle hazırlanmış olduğu gerçeğini vurgulamak gerekir. Buradan hareketle, iş doyumunu araştırmalarının hem ciddi bir emek, hem de bir önceki paragrafta bahsedilen konularla ilgili risk almayı gerektirmesi, çalışmaların niceliksel düşüklüğünün bir sebebi olabilir.

Özetle, Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılan iş doyumunu araştırmalarının nitelikçe iyi düzeyde ancak nicelikçe yetersiz olduğu söylenebilir. Oysa personel unsurunun akademik literatür içinde önemsenip çalışıl-

MEHLİKA KARAGÖZOĞLU-ASLIYÜKSEK

ması, Bilgi ve Belge Yönetimi bilim alanının uygulama merkezleri olan kütüphane, arşiv ve bilgi merkezlerindeki personel politikalarına da yansıtacak, böylece bilgi hizmeti personelinin önemi daha iyi anlaşılacak ihtiyaçları göz önünde bulundurulacak ve özlük hakları iyileştirilecektir. Akademi ve uygulama sahasının birbiriyle yoğun ilişki içinde olduğu Bilgi ve Belge Yönetimi alanında, akademik camianın uygulayıcılara olan desteği, yapılacak iş doyumu ve benzeri konulardaki araştırmalar ile mümkün olacaktır.

Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki ulusal iş doyumu çalışmalarının nicelik açısından düşüklüğü akademik kadrolarca sorgulanmalı ve bu konuda çalışmaların yapılması teşvik edilmelidir. Arşiv, kütüphane ve diğer bilgi merkezlerinin farklı türlerinde çalışan personele yönelik iş doyumu araştırmaları yapılmalı; bu araştırmalar ya bir ihtiyaca cevap verecek ya da uygulamadaki bir sorunu ortaya koyacak şekilde tasarlanmalıdır. Buna yönelik olarak, yeni ve güncel konular, katma değer sağlayacak bağlamlar bulunmalı ve çalışılması planlanmalıdır. Halk, okul ve özel araştırma kütüphanecileri ile kamu arşivleri ve özel arşivlerde çalışan personelin iş doyumları da ayrı ayrı ve bir arada karşılaştırılmalı olarak araştırılmalı, çalışanların doyumsuzluk nedenlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar başlatılmalıdır. Mesleğin gelişmesi ve toplum nezdinde öneminin anlaşılması için iş doyumu çalışmalarına önem verilmeli ve bu çalışmaların artırılması desteklenmelidir.

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

Kaynakça

- Abdul Karim, N.H. (2010). The impact of work related variables on librarians' organizational commitment and job satisfaction. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 15(3), 149-163. <https://www.researchgate.net/publication/288644800> The impact of work related variables on librarians' organizational commitment and job satisfaction adresinden erişildi.
- Açıkel (Rashid), Ş. (1992). *Üniversite kütüphanelerinde personel yönetimi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Adams, J. S. (1963). Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(5), 422-436.
- Adio, G. ve Popoola, S.O. (2010). Job satisfaction and career commitment of librarians in federal university libraries in Nigeria. *Library Review*, 59(3), 175-184. doi:10.1108/00242531011031160.
- Alansari, H. A. (2011). Career choice, satisfaction, and perceptions about their professional image: A study of Kuwaiti librarians. *Library Review*, 60(7), 575-587. doi:10.1108/00242531111153597.
- Alsancak, R. (2010). *İzmir il sınırlarındaki özel ve kamuda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyumunu düzeylerinin bazı değişkenlere göre belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balasubramanian, P. (2011). Job satisfaction among librarians in Tirunelveli district. *Journal of Information Management*, 48(3), 321-328.
- Baro, E. E. Fyneman, B. ve Zoukemefa, T. (2013). Job Satisfaction among cataloger librarians in University Libraries in Nigeria. *Cataloging & Classification Quarterly*, 51(6), 675-696. doi:10.1080/01639374.2013.773952.
- Baycan, A. (1985). *An analysis of the several aspects of job satisfaction between different occupational groups*. (Yüksek lisans tezi) Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beer, M. (1964). Organizational size and job satisfaction. *Academy of Management Journal*, 7(1), 34-44.
- Bernstein, A. M. (2011). A Herzbergian look at academic librarians and job satisfaction. *Georgia Library Quarterly*, 48(3), 6-21.
- Bilgin, D. (2003). *Üniversite kütüphanelerinde yönetime katılma: Ankara üniversite kütüphaneleri üzerine bir inceleme*. (Yüksek lisans tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bocutcu, H. G. (2001). *Kütüphanecilerin iş doyumunu ve Ankara kütüphanelerindeki durum* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boyden, A. G. Grenfell, H. L. Stetson, W. W. Gilbert, C. B. ve Newell, H.G. (1901). What can be done to improve the professional spirit of teachers? *Journal of Education*. 54(22), 364-367.

- Butler, K. ve Perini, M. (2015). Does virtual communication equal virtual collaboration? The influence of technology on job satisfaction and collaboration. *Collaborative Librarianship*, 7(3), 120-129.
- Camuzoğlu, N. (2014). *Kütüphane yöneticileri ve çalışanlarının liderlik özelliklerine bakış açıları ve iş tatmini: Devlet ve vakıf üniversiteleri karşılaştırması*. (Yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chabounia, O. (2013). Job satisfaction among workers in the libraries of the University of Guelma -Algeria. *Cybrarians Journal*, (33), 1-52.
- Chwe, S. S. (1978). A comparative study of job satisfaction: Catalogers and reference librarians in university libraries. *Journal of Academic Librarianship*, 4(3), 139-143.
- Çakmak, N. (2005). *Kütüphanelerde performans değerlendirmesi ve yönetime etkisi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi.
- Çam, O. ve Yıldırım, S. (2010). Hemşirelerde iş doyumunu ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J Nurs*, 2(1), 64-70.
- Çelik, A. (1997). Kütüphaneciliğin psiko-sosyal boyutları (3): İş doyumunu ve kişilik yapısı. IFLA 1995'e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı (s. 171-177) içinde. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Çelik, S. (1999). *Üniversite kütüphanelerinde personel yönetimi ve Türkiye'de durum* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çivici, T. (2016). İş doyumunu, demotivasyon faktörleri ve tükenmişlik arasındaki ilişki: Mimarlar üzerine bir araştırma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 131-150.
- Demirel, R. (1989). *Yaş, cinsiyet ve mesleki deneyimin üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş tatminine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Douglas, P. H. (1918). The problem of labor turnover. *American Economic Review*, 8(2), 306-316.
- Dukić, G. ve Dukić, D. (2014). An analysis of job satisfaction among Croatian librarians as support to library human resource management. *Journal Of Librarianship & Information Science*, 46(4), 289-298. doi:10.1177/0961000614530752.
- Dursun, Y. (2015). *Müzik öğretmenlerinin mesleki yeterlik alguları ile yaşam ve iş doyumları arasındaki ilişki* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekban, P. (1989). *Sanayi ve ticaret kütüphanelerinde personel* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- D'Elia, G. P. (1979). Determinant of job satisfaction among beginning librarians. *Library Quarterly*, 9, 83-302.

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

- Eva, N. ve McCormack, N. (2009). Legally satisfied: A survey of law library workers and job satisfaction. *Canadian Journal of Information & Library Sciences*, 33(1-2), 39-65.
- Fitch, D. K. (1990). Job satisfaction among library support staff in Alabama academic libraries. *College and Research Libraries*, 51(4), 313-320.
- Güneş, G. (2009). *Bilgi ve belge merkezleri çalışanlarının iş ortamından kaynaklanan sağlık şikayetleri ve risk faktörleri* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Gürdoğan, A. ve Atabey, S. (2014). Banka çalışanlarının tükenmişlik ve iş doyum düzeylerine yönelik bir çalışma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1(2), 18-32.
- Hendricks, A. ve Buchanan, S. (2013). From exhaustion to exhilaration: assessing librarian job satisfaction with virtual reference. *Library Hi Tech*, 31(1), 42-63. doi:10.1108/07378831311303921.
- Herzberg, F. (1965). Job attitudes in the Soviet Union. *Personnel Psychology*, 18(3), 245-252.
- Hoppock, R. Robinson, H. A. (1950). Job satisfaction researches of 1949. *Occupations: The Vocational Guidance Journal*, 29(1), 13-18.
- Hoppock, R. ve Robinson, H. A. (1951). Job satisfaction researches of 1950. *Occupations: The Vocational Guidance Journal*, 29(8), 572-578.
- Hyder, M. ve Batool, S. H. (2013). Job satisfaction among public and private university / degree awarding institution librarians of Lahore: A comparative study. *Pakistan Journal Of Library & Information Science*, (14), 16-25.
- Jones, N. ve Jordan, P. (1987). *Staff management in library and information work*. Worcester: Gower.
- Judeh, A. (2015). Job satisfaction among librarians in Palestinian universities (Islamic- Al Azhar- Al- Aqsa). *Cybrarians Journal*, (37), 1-26.
- Kaba, A. (2017). Library employment. *Library Management*, 38(8/9), 511-527. doi:10.1108/LM-03-2017-0036.
- Karademir, N. (2016). Coğrafya öğretmenlerinin iş doyum düzeylerinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 108-122.
- Karagözoğlu-Aslıyüksek, M. (2017). Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde çalışan araştırma görevlilerinin iş doyum düzeyleri. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 7, 1-29.
- Karim, N. A. (2008). Investigating the correlates and predictors of job satisfaction among Malaysian academic librarians. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 13(2), 69-88.
- Kaya, E. (1994). *Üniversite kütüphanelerinde iş doyumunu*. Perran Özben Kütüphanecilik Ödülü araştırma raporu, Ankara.
- Kaya, E. (1995). Job satisfaction of the librarians in the developing countries. *61st IFLA general conference proceeding, İstanbul, 20-26 Augst, Booklet* (ss. 71-78) içinde. <http://archive.ifla.org/IV/ifla61/61-kaye.htm> adresinden erişildi.

- Kaygısız, E. G. (2015). Bilgi merkezi çalışanlarının iş yüklerinin iş doyum düzeylerine olan etkisinin incelenmesi. İsmet Binark Armağanı (ss.205-220) içinde. İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Khan, A. ve Ahmed, S. (2013a). Job Satisfaction among Librarians in the universities of Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan: A Survey. *Library Philosophy & Practice*, 1-11.
- Khan, A. Hamid Rehman, H. R. ve Shafiq-ur-Rehman. (2013b). An empirical analysis of correlation between technostress and job satisfaction: A case of KPK, Pakistan. *Pakistan Journal Of Library & Information Science*, (14), 9-15.
- Khan, A., Masrek, M. N. ve Nadzar, F. M. (2017). Emotional intelligence and job satisfaction of academic librarians: An assessment of the relationship. *Journal of Librarianship & Information Science*, 49(2), 199-210. doi:10.1177/0961000616650733.
- Koenig, M. Morrison, R. and Roberts, L. (1996). Faculty status for library professionals: Its effect on job turnover and job satisfaction among university research library directors. *College & Research Libraries*, 57(3), 295-300.
- Korkut, Ş. (2012). *Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumlarının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kreitz, P. A. ve Ogden, A. (1990). Job responsibilities and job satisfaction at the University of California libraries. *College & Research Libraries*, 51, 297-312.
- Leckie, G. J. ve Brett, J. (1997). Job satisfaction of Canadian university librarians: A national survey. *College & Research Libraries*, 58(1), 31-47.
- Leysen, J. M. ve Boydston, J. K. (2009). Job satisfaction among academic cataloger librarians. *College & Research Libraries*, 70(3), 273-297.
- Lim, S. (2007). Library informational technology workers: Their sense of belonging role, job autonomy, and job satisfaction. *Journal Of Academic Librarianship*, 33(4), 492-500.
- Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction in Dunnette, M. D. *Handbook of Industrial and Organizational Psychology* (1st Ed.), Chicago, IL: Rand McNally, 1297-1349.
- Lynch, B. P. ve Verdin, J. A. (1987). Job satisfaction in libraries: A replication. *Library Quarterly*, 47, 190-202.
- Maithili, V. ve Navaneethakrishnan, S. (2014). Job satisfaction of teacher-librarians: A case study of the Jaffna District, Sri Lanka. *Chinese Librarianship*, (38), 77-83.
- Mallon, M. N. (2014). Stealing the limelight? Examining the relationship between new librarians and their supervisors. *Journal of Academic Librarianship*, 40(6), 597-603. doi:10.1016/j.acalib.2014.10.004.
- Mahbubul, H., A. N. M., K., Afia, M. ve Shahriyar, A. (2013). Dimensions of job satisfaction of library professionals: A qualitative exploration. *International Journal of Business And Social Research*, 2(5), 46-62.

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

- Matherly, W. J. (1923). Social aspects of labor turnover. *Journal of Social Forces*, 1(3), 241-244.
- McClusky, H.Y. ve Strayer, F.J. (1940). Reactions of teachers to the teaching situation: A study of job satisfaction. *The School Review*, 48(8), 612-623.
- Minitier, J. J. (1975). *An analysis of job satisfaction among public, college or university, and special librarians* (PhD dissertation). North Texas State University, North Texas.
- Morgan, C. (2014). Craft and librarianship: A reconsideration of the sources of librarian job satisfaction. *Journal Of Library Administration*, 54(8), 637-658. doi:10.1080/01930826.2014.965096.
- Nacar, N. (2012). *Kütüphanelerde örgütsel kültürün örgütsel bağlılık ve iş tatminine etkisi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Nahm, H. (1940). Job satisfaction in nursing. *American Journal of Nursing*, 40(12), 1389-1392.
- Nkerevem, E. (1990). Issues on the relationship between job satisfaction, job attitudes and work behaviour among the staff in academic libraries. *Information Services and Use*, 10(5), 281- 291.
- Opoku, D. (2013). Academic status and research publication: the dilemma of librarians at the University of Ghana. *Information Development*, 29(3), 233-240. doi:10.1177/0266666912461266.
- Owolabi, K. A. Ajiboye, B. A. Bakare, O. D. Bello, T. O. Omotoso, A. O. ve Adeleke, O. (2013). Librarians' attitude toward monetary and non-monetary incentives in university libraries: A case of selected university libraries in Nigeria. *Annals Of Library & Information Studies*, 60(1), 22-26.
- Oyovwe Tinuoye, G. O. Omeluzor, S. U. ve Akpojotor, L. O. (2016). Factors influencing job satisfaction of academic librarians in university libraries in Edo and Delta states, Nigeria. *Electronic Library*, 34(6), 985-996. doi:10.1108/EL-07-2015-0128.
- Özaydın, M. M. ve Özdemir, Ö. (2014). Çalışanların bireysel özelliklerinin iş tatmini üzerindeki etkileri: Bir kamu bankası örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 251-281.
- Özekmekçi, A. (2004). *Üniversite kütüphanelerinde kütüphanecilik eğitimi olmayan personelin iş doyumunu* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özen, Y. (2011). Psikolojik danışmanların iş memnuniyetlerinin incelenmesi, *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 77-92.
- Paine, H. E. (1884). A teacher's choice of work. *Journal of Education*, 20(8), 131-132.
- Panigrahi, P. ve Jana, L. (2010). Job satisfaction among non-government college librarians in West Bengal: a Study. *SrelsJournal of Information Management*, 47(5). DOI: <http://dx.doi.org/10.17821/srels%2F2010%2Fv47i5%2F44109>.

- Patillo, E. J. Moran, B. B. ve Morgan, J. C. (2009). The job itself: The effects of functional units on work autonomy among public and academic librarians. *Library Trends*, 58(2), 276-290.
- Peng, Y. (2014). Job satisfaction and job performance of university librarians: A disaggregated examination. *Library & Information Science Research*, 36(1), 74-82. doi:10.1016/j.lisr.2013.02.006.
- Peng, Y. (2015). Buffering the negative effects of surface acting: The moderating role of supervisor support in librarianship. *Journal of Academic Librarianship*, 41(1), 37-46. doi:10.1016/j.acalib.2014.10.009.
- Plate, K. H. ve Stone, E. W. (1974). Factors affecting librarians job satisfaction: A report of two studies. *Library Quarterly*, 44, 97-110.
- Prickett, A. L. (1931). Labor turnover rate and cost. *Accounting Review*, 6(4), 261-276.
- Sare, L. ve Bales, S. E. (2014). Professional identity: a grounded theory study of veteran academic librarians. *Library Review*, 63(8/9), 574-589. doi:10.1108/LR-02-2014-0020.
- Scammell, R. W. ve Stead, B. A. (1980). A study of age and tenure as it pertains to job satisfaction. *Journal of Library Administration*, 1, 3-8.
- Seyhan, H. G. (2015). Kimya öğretmenlerinin iş doyumları, öz-yeterlik algıları, örgütsel bağlılıkları ve iş streslerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 4(2), 41-60.
- Smith, P. Kendall, ve L. Hulin, C. (1969). *The measurement of satisfaction in work and retirement*. Chicago: Rand McNally.
- Spector, P. E. (1997). *Job satisfaction: Application, assessment, cause and consequences*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stapel, J. (1950). What is job satisfaction? *Public Opinion Quarterly*, 14(3), 551-554.
- Super, D.E. (1941). Avocations and vocational adjustment. *Character & Personality*, 10(1), 51-61.
- Şahin, H. ve Dursun, A. (2009). Okul öncesi öğretmenlerinin iş doyumları: Burdur örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (18), 160-174.
- Şahin, N. H. ve Durak-Batıgün, A. (1997). Bir özel hastanede sağlık personelinde iş doyumunu ve stres. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39), 57-73.
- Şentürk, B. (2005). *Kurumlarda arşiv personeli için performans yönetimi ve uygulamaları* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Tambağ, H. Can, R. Kahraman, Y. ve Şahpolat, M. (2015). Hemşirelerin çalışma ortamlarının iş doyumunu üzerine etkisi. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 11(4), 143-149.
- Tavas, B. ve Tekiner, M. A. (2016). İş tatmini düzeylerinin çalışanların demografik yapıları ile ilişkisi üzerine bir araştırma: Türk Polis Teşkilatı örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(22), 195-207.

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ LİTERATÜRÜNDE İŞ DOYUMU ÇALIŞMALARI

- Telman, N. (1988). *Endüstride görülen iş tatminsizliği ve bunun yabancılaşma duygusu ile olan ilişkisi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezer, E. (2001). İş doyumunu ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(16), 33-39.
- Tilev, S. ve Beydağ, K.D. (2014). Hemşirelerin iş doyum düzeyi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(1), 140-147.
- Toplu-Bayır, D. (1998). *Kamu kurum arşivlerinde çalışan personelin iş tatmini* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, S. Karlıdağ, R. ve Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin yaşam doyumunu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4, 113-118.
- Üngüren, E. Doğan, H. Özmen, M. ve Tekin, Ö. (2010). Otel çalışanlarının tükenmişlik ve iş tatmin düzeyleri ilişkisi. *Journal of Yasar University*, 17(5), 2922-2937.
- Vaughan, W. S. ve Dunn, J. D. (1974). A study of job satisfaction in six university libraries. *College and Research Libraries*, 35, 167-177.
- Voelck, J. (1995). Job satisfaction among support staff in Michigan academic libraries. *College & Research Libraries*, 56, 157-170.
- Watson, G. B. ve Seidman, J. M. (1941). Dissatisfactions in work. *Journal of Social Psychology*, (13), 183-186.
- Weiss, D.J. Dawis, R.V. England, G.W. ve Lofquist, L.H. (1967). *Manual for the Minnesota satisfaction questionnaire*. Minnesota Studies in Vocational Rehabilitation, XXII, University of Minnesota.
- Wood, F. E. (1975). Scientists in librarianship and information work. *Journal of Librarianship & Information Science*, 7(1), 31-48.
- Working conditions on Massachusetts farms in 1921. (1924). *Monthly Labor Review*; 19(1), 38-41.
- Yılmaz, B. Korkut, Ş. ve Köse, E. (2010). Ankara'daki üniversite ve halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin iş doyumları üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 11(1) 49-80.
- Yılmaz, E. (2003). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı merkezli yapılanma: Hacettepe Üniversitesi Örneği* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, E. (2004). Üniversite kütüphanelerinde müşteri merkezli yapılanma ve personel memnuniyeti. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(3), 261-292.
- Yu-Ping, P. (2012). The relationship between job satisfaction, job autonomy and job performance in university librarians. *Journal Of Educational Media & Library Sciences*, 49(4), 597-608.